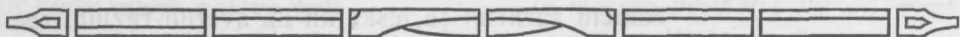

Ožbe pa je stopil h gospodu nadučitelju in mu ves dogodek natanko pojasnil. Dolgo sta se razgovarjala. Gospod si je vse natanko zapomnil in odšel dalje na svoj vsakdanji izprehod.

Težko so se napravili prihodnji dan dečki v šolo, vedeli so, kaj jih čaka. Močno jim je tolklo srce, ko je gospod nadučitelj stopil v sobo. »Kdo je bil včeraj med tistimi, ki so zasramovali Ožbeta?« je rekel z močnim glasom. Učenci so vstajali plaho in boječe, bali so se kazni, ki jih ima doleteti. Gospod nadučitelj jih je ostro pokaral, in morali so ostati po pouku v šoli zaprti.

Žalostno so šli kaznovani poredneži po šoli domov, vedeli so, da so eno kazen že prebili. -- Kje pa je druga, hujša kazen doma?!

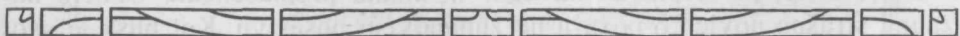
Naš dedek.

*Dedek je o sreči sanjal,
tihi sreči pod zemljó —
zunaj sneg je naletaval
in odel prirodo vso.*

*Kot snežinka pade tiho
in neslišno sred noči —
dedek je sladkó zasanjál
in zatísníl v smrt óči.*

*In so dedka pokopali,
grob njegov je sneg odel —
nanj nebo je položilo
prt nedolžen, lep in bel.*

Jan Reginov.

HINKO MEDIČ:

Težak račun.

rodili so se vsi piščanci ponoči; pomislite, triindvajset! Bili so rumeni kakor cekini, le po zadku in po perutnicah so imeli temne lise. Kako so bili srčkani, živahni in hitri! Kar veselje jih je bilo gledati, kako so na dvorišču tekali semintja: venomer so čivkali in oključali vsako bilko in slehrni kamenček. Kako se je morala jeziti koklja nad temi paglavčki: neprenehoma je kokodačala in jih vabila v svojo varno bližino.

Stara mati je bila že toliko oslabela, da je noge niso hotele več nositi. Ko je bila še bolj čvrsta, je nosila v mesto jajca in piščance in si tako prislužila marsikateri novčič — ali sedaj? Sila je trkala na vrata, zato

se je odločila poslati osemletno Tončko v mesto prodat piščance. Rekla ji je:

»Jutri jih neseš na trg. Za dva — oziroma za par — mi boš morala prinesti petdeset vinarjev. Ljudje ti bodo gotovo manj ponujali, ali ne daj se prevariti, znaš! Mladi so še, pa so že čvrsti — glej, kako so lepi — ne bodo poginili brez koklje, ne! Ali si me razumela? Na pot ti bom natresla v žep nekoliko prosa in koruzne moke; če bodo lačni, jih boš malo pokrmila. Zapomni si še enkrat, ne prodaj jih za manj kot po petdeset vinarjev par!«

»Da, stara mati,« je pritrdila deklica, dasiravno je ni dobro razumela. Pa kaj zato! Bo že jutri spotoma izračunala, koliko denarja bo izkupila, sedaj ji ni bilo dosti mar! In pa to računanje! Vse drugo ji je šlo v glavo, to pa ne. Če je štela, je šlo nekoliko časa, ali potem jo je gotovo kaj zmotilo.

Drugega dne je bilo še zgodaj, ko jo je odpravila stara mati na pot v mesto. Bilo je mrzlo jutro; aprilski zrak je rezal njeno levico, ki je z njo držala jerbas s piščanci. Njeni rejeni lici sta kmalu začeli žareti. Kako je hitela! Kako lahko je stopala po široki cesti!

»Imaš piščance, ne? Ali bi jih prodala?« — jo je nagovoril mož zunaj vasi.

»Da!«

»Kako jih pa daš?«

»Petdeset vinarjev za dva!«

»Pokaži jih! To je preveč! Saj niso več vredni kakor štirideset vinarjev!«

»Moja stara mati je rekla petdeset vinarjev — ne morem drugače, ne smem!«

Pa je mahnila dalje, ne izgubljač časa. Bila je zadovoljna, da se je možu tako odrezala.

Hodila je sedaj po samoti. Kmalu jo je došla ženska in jo nagovorila:

»Kaj pa neseš v mesto?«

»Piščance naprodaj.«

»Kako jih prodajaš?«

»Par petdeset vinarjev. Čvrsti so, stare koklje so, veste, poginili ne bodo.«

»Dam ti petinštirideset vinarjev, dražje jih ne boš prodala.«

»Kdo pravi, da ne? Moja stara mati je dejala, da so še več vredni.«

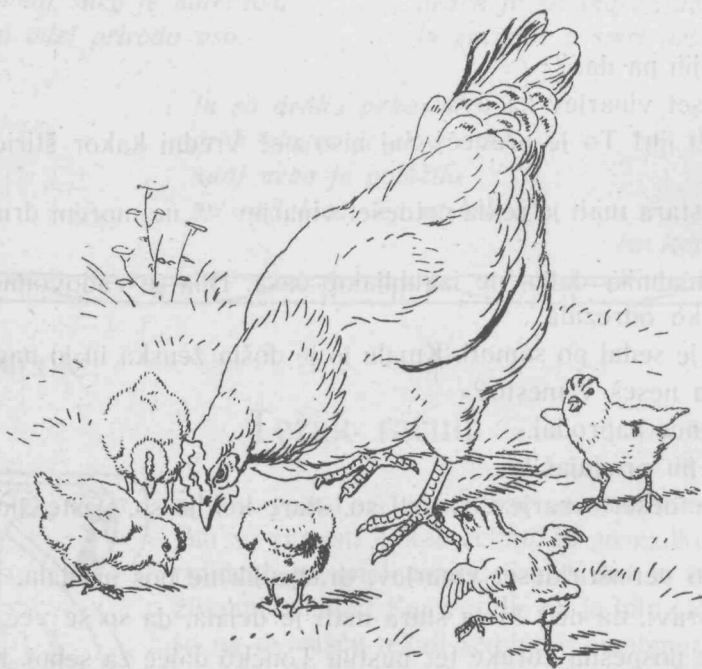
Žena je pospešila korake ter pustila Tončko daleč za seboj. Kako oddaljeno je to mesto! Bog ve, koliko ovinkov in klancev bo morala še prehoditi! Megla se je polagoma vzdigovala, solnce se je bliščalo vedno bolj in bolj, piščanci so pa čim dalje bolj čivkali v jerbasu.

»Ali naj vam dam nekoliko južine?« — jih je nagovorila. Počepnila je ter odgrnila vrečo, ki je bil z njo jerbas pokrit, ip glej: kmalu so bili vsi na prašni cesti.

»Pi... pi... pi... nate moke, nate prosa! Kako ste srčkani! Jaz vas ne bi prodala za nič, ali stara mati... Vzredila bi vas natoplem, v našem hlevu. Ob toplih dnevih bi vas pa nesla na solnce; sedaj bo kmalu gorkeje, trobentice in zvončki so že odcveteli. Kako dolg čas mi bo po vas! Pi... pi... pi...«

Glej ga šmenta! Oddaleč je zaslišala ropotanje voza. Moj Bog — kako naj jih spravi sedaj zopet hitro v jerbas? Čim bolj je iztegovala roki za njimi, tem bolj so ji uhajali na vse strani. Počasi jih je ujela po enega in po enega, še preden je pridrdral voz. Hvala Bogu! Sedaj pa hajdi dalje!

Na trg je prispela dokaj pozno. Kako živahno je bilo ondi! Koliko prodajalcev in kupcev! Prerila se je skozi gnečo k ženskam, ki so prodajale jajca in kuretino. Položila je jerbas na tla ter čakala kupcev. Venomer je ponavljala »par petdeset vinarjev«, da se ne bi morda zarekla, če bi jo kdo vprašal po ceni. Z očmi je vabila ljudi k svojim piščancem.

Kokošji rod

»Ali so dragi piščanci?« — se je zadržal trebušast gospod nad njo, jo pogledal z neprijaznimi očmi, da se ga je Tončka prestrašila. »Veš kaj, par ti plačam po petinštirideset vinarjev; nočem te preveč izkoristiti — ker si majhna, te nočem opehariti.«

»Stara mati mi je ukazala prodati par po petdeset vinarjev.«

»Ali tvoja stara mati ne ve, da se cene na trgu vsak dan menjavajo?«

Ne zmeneč se za deklico, je odkril jerbas in začel šteti piščance: en, dva, tri . . . sedem . . . deset . . . šestnajst . . . dvajset. Dvajset jih je!»

»Ne, bilo jih je triindvajset« — je vzkliknila prestrašeno Tončka.

Kupcu se je smilila deklica, ki je prišla bogve odkod tako sama na trg. Začel je vnovič šteti, in še enkrat, ali piščancev ni hotelo biti več kot dvajset.

»Potem sem pa tri izgubila spotoma!« — je jokajoč pristavila ter privzdignila predpasnikov rob.

»Ne jokaj se! Glej, toliko je računa. Dal sem ti še več, kakor sva se bila zmenila. Tu imaš en petak in eno krono. Izgubila si piščance, glej, da ne boš tudi denarja, znaš!«

Kaj naj bi bila počela še na trgu! Prodala je piščance, sedaj pa hajdi proti domu. Bila je žalostna; čim bolj je premišljala, tem bolj se je žalostila, račun bo morala storiti, pa sedaj? Še to za nameček!

»Triindvajset piščancev po petindvajset vinarjev... Kako težak račun! Bolje tako: dva piščanca petdeset vinarjev... štirje piščanci... petdeset in petdeset... ena krona. Potem šest piščancev... trikrat petdeset, torej ena krona in petdeset... če bo prav? Da! Potem pa... šest in šest piščancev je dvanajst piščancev... Koliko stane pa dvanajst piščancev?«

Zmotila se je in začela je plakati. Sedla je na cestni rob in premišljala, kaj bo doma. Ptičke so prepevale na bližnjih drevesih, solnce je sijalo tako prijazno, vijolice so dišale tako lepo v obcestnem jarku... ona pa je bila tako potrta, tako nesrečna...

»Kaj naj rečem stari materi? Pa me ne bo čula, ker sliši tako slabo — nič ne čuje, nič ne razume!«

Izgubila je tri piščance in ni več izkupila kot petinštirideset vinarjev — ne, ne!... — Oni gospod ji je dal več, ali koliko?

Triindvajset piščancev... ne, samo dvajset, ker je tri izgubila! Dvajset piščancev po petindvajset ali po triindvajset vinarjev? Kako težko! Kdo naj bi bil bolj nesrečen od nje? Zakrila si je z dlanmi obraz in glasno ihtela... Ubožica! Ptičke so pele, Tončka pa se je jokala...

»Kaj pa delaš ondi, mala?« ji je zaklicala ženska, ki je Tončko spoznala; bila je iz sosednje vasi.

»Računam, pa ne znam izračunati.«

»Kaj ti je ukazala kupiti stara mati v mestu? Ali si morda izgubila denar?«

»Ali me niste videli na trgu? Nesla sem naprodaj piščance. Bilo jih je triindvajset, in za vsak par bi morala izkupiti petdeset vinarjev.«

»Počakaj! Denarja moraš torej imeti...«

»Ne, ne, bilo jih je samo dvajset, ker sem tri izgubila po poti, gredoč v mesto. Bili so lačni, pa sem jih vzela iz jerbasa ter jih nakrmila na cesti. Kar hipoma je pridrdral voz...«

»Dobro, bilo jih je torej samo dvajset... po petindvajset vinarjev!«

»Ali oni gospod mi je ponujal, da mi jih plača po petinštirideset vinarjev...«

»Draga moja, na ta način si se pa sama prevarila, potem moraš imeti na vsak način več denarja!«

»Bog se usmili!« — je prestrašeno zaklicala in se začela bridko jokati.

Da bi se Tončka hitreje potolažila, ji je podarila ženska dvajsetico, ki se je lepo svetila kakor krona. Ali deklica ni odnehala... Segla je torej vnovič v žep ter ji je stisnila v roko rumeno stvarco.

»Na še ta naprstnik! Našla sem ga v mestu, meni je premajhen. Čim več ga boš rabila, tem bolj postaneš pridna. Shrani in čuvaj ga dobro; prinese ti obilo sreče. Zdaj pa vstani, no! Pojdi domov, stara mati bo v skrbeh zate.«

Bili sta ravno na razpotju. Ženica je krenila na levo na polje, Tončka pa je zavila na gozdno pot. V trenutku se je popolnoma potolažila, zakaj dobila je dvajsetico in nov naprstnik, zlat kakor babični prstan. Bo li s tem stara mati zadovoljna? Ne, zahtevala bo od nje le denarja: triindvajset piščancev po petindvajset vinarjev.«

In one, ki jih je izgubila? Kaj se bo z njimi zgodilo, ubožci! Ali naj bi jih šla iskat? Divje živali jih bodo požrle! Tesno ji je bilo pri srcu zanje: pi... pi... pi!... Vabila jih je tako milo... Čakala je, kdaj se prikažejo... Nič, izgubljeni!

Babica jo je čakala na pragu, kako jo je skrbelo...

»Nesrečnica! Za Boga, kaj si pa delala ves dan? Za par piščancev je bilo treba zapraviti ves božji dan?«

»Ali si kaj jedla, kdo ti je dal kosilo?«

Jesti? Kako je pač mogla misliti na kosilo! Solze, solze so ji napolnile glad, zato ni bila lačna!

»In denar? Ali si prav prinesla?«

O joj, zdaj je prišel oni strašni trenutek! Iz žepa je privlekla počasi najprej petak, potem krono in dvajsetico... več ni imela, niti vinarja več!

»Pet kron,« — je štela stara mati, »in ena krona... šest kron... in dvajset vinarjev. Pa bo to vse?«

Gotovo ni tudi ona znala izračunati. Črhnila ni niti besedice več ter spravila kronice v kuhinjsko omaro.

Tončka je večerjala pogreto zelje in kos kruha. Dasiravno je bila hudo lačna, vendar ni jedla s slastjo. Vedno je mislila, da je prevarila staro mater. Ali ona je ni opeharila; kar je izkúpila, vse ji je pošteno izročila. Še svetlo dvajsetico ji je dala, ki bi morala ostati v njenem žepu.

Obdržala si je samo ziat naprstnik, ki je imel majhne luknjice kakor satovje v sosedovem čebelnjaku; pristojal je tako lepo njenim drobnim prstkom. Tega ne bi bila dala od sebe za vse one kronice, ki jih je dala babici. Ta jo bo naučil šivati in postala bo pridna, da jo bo gospod učitelj imel še rajši.

S temi mislimi se je odpravila k počitku. Zaspala je v borni postelji z naprstnikom v roki, srečna in zadovoljna kakor cesarska hči.

Siroti.

*O, odkdaj po svetu mrzlem
begala je tvoja duša
kakor ptička izgubljena —
glej, omagala je vsa.*

*Naj zdaj pride v mojo dušo
kakor ptička zmrzla v gorko
gnezdece, kot dete malo
v krilo mehko k mamici!*

*Tisto gnezdece prehladno
bi ogrelo se za tebe,
tista mamica otožna
bi razveselila se.*

Cvetko Gorjančev.

V noči.

*Skozi okenca na nebu
kukajo krilatci,
vseh očesca so enaka,
saj neba so bratci.*

*Pa med vsemi tam okroglo
okno najbolj sveti,
tam, kjer mati svetlih bratcev
jezna zre po sveti.*

*Ej, vsi smejejo se mami,
ker jih resno gleda —
radi sinov — nagajivčkov
vsa v obraz je blede...*

Tone Rakovčan.

Zvezdica.

*Ko za goro zarja zatisne
zaspane oči,
na nebu zvezdica — znanka
na smeh se drži.*

*Z modrega svoda me vabi
tjakaj v nebo
in tiho mi pravi, kako je
gori lepo...*

*Ko si za goro zarja pomane
zaspane oči,
na nebu zvezdica — znanka
se sama solzi.*

Tone Rakovčan.